

ROZVÍJANIE KOMUNIKAČNEJ SCHOPNOSTI A SOCIÁLNYCH ZRUČNOSTÍ (RKSaSZ)

ISCED1, – primárne vzdelávanie	
Vzdelávacia oblasť	Špeciálnopedagogická podpora
Názov predmetu:	Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností
Ročník:	1.- 9.
Časová dotácia:	1.- 5. r. 2 h týždenne/ 66 h ročne 6.- 9.r. 1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	1.- 5. r. 2 h týždenne/ 66 h ročne 6.- 9.r. 1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠkVP:	1.- 5. r. 2 h týždenne/ 66 h ročne 6.- 9.r. 1 h týždenne/ 33 h ročne
Vyučovací jazyk:	slovenský

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností (ďalej RKSaSZ) bol vytvorený pre potreby žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami (bez mentálneho postihnutia).

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schválenom Ministerstvom školstva SR a školským učebným plánom.

Z oblastí, ktoré sú pri autizme a ďalších pervazívnych vývinových poruchách poškodené, je najmarkantnejšie poškodenie v oblasti komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností. Nakoľko skutočná komunikácia predstavuje vždy sociálnu interakciu, nemožno od poškodenia sociálnych zručností komunikáciu oddeliť. Rozvíjanie schopnosti komunikovať je preto jedným zo základných cieľov výchovnovzdelávacieho procesu žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami bez mentálneho postihnutia (ďalej aj „dieťa/žiak s AU alebo PVP (bez MP)“) v závislosti od miery ich „autistického“ poškodenia, resp. aktuálne používanej formy komunikácie.

Cieľom špecifického vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností je vytvorenie, resp. rozvíjanie komunikačnej schopnosti s atribútmi prostriedku vyjadrovania potrieb, nadväzovania kontaktov, ako aj výmeny informácií a vo vyšších ročníkoch, resp. v prípade menšej miery autizmu, aj vyjadrovanie vlastných emocionálnych stavov a ich „čítanie“ zo správania iných ľudí, a najmä následná schopnosť prispôbenia vlastného správania vnímaným informáciám verbálneho aj neverbálneho charakteru. Na každom stupni vyučovania predmetu, nezávisle od spôsobu komunikácie dieťaťa, je potrebné rozvíjanie jestvujúcich schopností komunikácie v zmysle sociálnej komunikácie, ich posúvanie na vyššiu vývinovú úroveň a generalizácia naučených schopností na nové situácie, nový kontext.

Prvoradým cieľom je sociálne správanie zodpovedajúce veku dieťaťa, úrovni jeho schopností, resp. rozvíjanie a učenie základných predpokladov týchto zručností. Všetky naučené schopnosti je potrebné za úzkej spolupráce s rodinou generalizovať na prirodzené, domáce prostredie, inak vzdelávanie stráca zmysel.

Neoddeliteľnou súčasťou sociálneho správania sú schopnosti, ktoré napomáhajú sociálnej integrácii, tzv. integračné zručnosti - nadväzovanie a udržanie vzťahov, trávenie voľného času atď., vrátane „zamestnaní“, ktoré pre bežné deti nie sú atraktívne. Je to pomoc pedagógom cez prestávku, zodpovednosť za čistotu v jasne určenom priestore, zodpovednosť za poriadok na jasnom mieste a pod.

Aby sa dieťa s AU alebo PVP (bez MP) stalo členom skupiny, resp. malo vzťah s iným dieťaťom alebo s členom rodiny, musí mať schopnosti nevyhnutné k

nadväzovaniu interakcií. Členovia skupiny iniciujú kontakty, reagujú jeden na druhého a podieľajú sa na ovplyvňovaní štruktúry interakcie. Inými slovami deti sa samy rozhodujú, kedy a ako prebieha interakcia, nereagujú len na inštrukcie vonkajšieho vodcu. Deti sú aktívne, pretože aktivita sama je pre ne odmenou (aspoň čiastočne).

U malých detí, ktoré nemajú AU alebo PVP, sa sociálne kontakty prejavujú rôznymi formami sociálnych hier. Avšak základy sociálnej hry sú väčšinou naučené v izolácii od iných detí. Dieťa sa naučí hádzať loptu, stavať vežu, bicyklovať atď. samo, resp. bez asistencie iných detí. To znamená, že dieťa naučené zručnosti nezačne automaticky využívať aj v aktivitách s inými deťmi. V ranom sociálnom vývine dieťa potrebuje zažiť rôznorodé sociálne interakcie, až potom ich začne samo vyhľadávať. Sociálny vývin dieťaťa s AU alebo PVP (bez MP) je od tejto prirodzenej cesty výrazne odlišný.

Problémy, vyplývajúce z autizmu a ďalších pervazívnych vývinových porúch, neumožňujú deťom, aby sociálne zručnosti nadobúdali spontánne, intuitívne, vyplývajúce zo sociálneho pochopenia. Z hľadiska používaných metód majú preto dominantnú úlohu kognitívne postupy a postupy terapie správania. Z rovnakého dôvodu deti naučené schopnosti neaplikujú spontánne v domácom prostredí. Je nevyhnutné nepretržite rodinu informovať o dosiahnutých pokrokoch detí a metódach, ako ich preniesť domov - v oblasti komunikácie, sociálneho správania i integračných zručností.

Väčšina detí, ktoré sú neúspešné v dosiahnutí optimálnej verbálnej komunikácie, resp. ich schopnosti sú obmedzené, môžu rozširovať svoje komunikačné schopnosti používaním **AAK (alternatívna alebo augmentatívna komunikácia)**. Neexistuje najefektívnejšia forma pre deti s AU alebo PVP. Výber vhodnej AAK je zložitý. Najdôležitejšia je správna voľba AAK vzhľadom na konkrétne dieťa. Úspešná komunikácia vyžaduje, aby dieťa bolo schopné používať určité komunikačné prostriedky. Vždy je potrebné zvážiť silné a slabé stránky dieťaťa a vybrať s ohľadom na výhody a nevýhody AAK.

CIEĽ PREDMETU

Všeobecným cieľom predmetu, ktorý sa prelína každým ročníkom je rozširovanie funkčnej komunikácie v kategóriách:

- žiadanie osobných potrieb,
- reakcie na správanie iných ľudí,
- komentovanie,
- žiadanie informácií,
- vyjadrovanie pocitov,
- vyjadrovanie prosociálnych postojov

Všeobecné ciele:

- sociálne správanie zodpovedajúce veku dieťaťa, úrovni jeho schopností, resp. rozvíjanie a učenie základných predpokladov týchto zručností
- vytvorenie, resp. rozvíjanie komunikačnej schopnosti s atribútmi prostriedku vyjadrovania potrieb, nadväzovania kontaktov, ako aj výmeny informácií
- vyjadrovanie vlastných emocionálnych stavov a ich „čítanie“ zo správania iných ľudí,
- schopnosť prispôsobenia vlastného správania vnímaným informáciám verbálneho aj neverbálneho charakteru,
- rozvíjanie jestvujúcich schopností komunikácie v zmysle sociálnej komunikácie, ich posúvanie na vyššiu vývinovú úroveň a generalizácia naučených schopností na nové situácie, nový kontext

Sekundárnym cieľom špecifického predmetu je zmierňovanie prejavov problémového správania.

Poznámka:

Ciele možno dosiahnuť:

- používaním správnych *foriem* komunikácie: verbálnej a/alebo alternatívnej, a/alebo augmentatívnej
- používaním vhodných *foriem* a *stupňov* pomoci: prompt (fyzický, vizuálny, iný, nešpecifický), tvarovanie (jestvujúceho správania do inej, želanej formy), reťazenie (vybudovanie nového správania kombináciou jednoduchých prvkov správania).

Pri výbere správnych spôsobov komunikácie treba zohľadniť – aký je stupeň motivácie dieťaťa komunikovať, aký je repertoár neverbálneho komunikačného správania dieťaťa, aká je kognitívna úroveň dieťaťa, aké má dieťa problémové správanie – ktoré je potrebné brať do úvahy pri výbere komunikačného systému.

- ciele treba voliť na základe dosiahnutej vývinovej úrovne
- cieľom nie je za jeden školský rok zvládnuť ciele jedného ročníka, ale zvoliť ciele takého ročníka v tomto predmete, ktoré žiak môže dosiahnuť, na ktoré má vývinové predpoklady, v jeho vlastnom, individuálnom tempe, sprostredkované špecifickými formami, metódami a prostriedkami, ktoré sú jedinečné pre každého žiaka s AU alebo PVP (bez MP)
- ciele jednotlivých ročníkov je potrebné vždy adaptovať vzhľadom na zvolené formy komunikácie

Konkrétne ciele a obsah predmetu vychádzajú zo vstupnej diagnostiky žiaka, z výsledkov špeciálnopedagogického a psychologického vyšetrenia, z pozorovania žiaka a pedagogickej diagnostiky. Ciele sa vzájomne prelínajú všetkými vyučovacími hodinami RKSaSZ.

CIELE, OBSAH A PROCES PREDMETU PRE JEDNOTLIVÉ ROČNÍKY

1.ročník

CIELE

- poznať bežné sociálne verbálne rutiny,
- iniciovať, udržať a ukončiť rozhovor verbálne,
- podporovať asertívnosť,
- dať zmysel odpovedaniu na jednoduché otázky.
- používať osvojené hrové zručnosti na interaktívne hry s dospelým,
- používať osvojené hrové zručnosti na samostatnú hru,
- podporovať spontánne vyjadrovanie žiadostí nezávisle na situačnom kontexte,
- podporovať schopnosti vybrať si z ponúkaných aktivít,
- vnímať prítomnosť vyjadrovania gestami,
- vyvodiť zmysel z intonácie, výšky, hlasitosti, rytmu, prízvuku.

OBSAH

- nácvik konvenčných verbálnych rutín, využívaných v sociálnych interakciách (pozdrav, zdvorilostné frázy zamerané na iného človeka)
- učenie verbálnych schopností na iniciáciu interakcie – rozhovoru alebo hry s učiteľom (dospelými)
- rozprávanie na jednoduché konverzačné témy s dospelým (nácvik v štruktúrovaných podmienkach, s nevyhnutnou mierou vizualizácie na dosiahnutie plynulosti rozhovoru)
- učenie verbálnych schopností na adekvátne verbálne a sociálne neverbálne ukončenie rozhovoru s dospelým

PROCES

Ciele dosahujeme rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

Cieľom je naučiť sa používať konverzačné frázy v každodenných situáciách. Spočiatku sa žiak učí dávať mechanické odpovede na opakujúce sa situácie. Prompty

sú postupne zmiernované, pretože sa očakáva, že žiak bude komunikovať v prirodzených situáciách.

Podstatné je uvedomiť si, že aj keď žiaka naučíme mnoho reakcií, ešte to neznamená, že bude schopné sociálne komunikovať. Je potrebné ho učiť byť vnímavejším k sociálnym kľúčom správania sa a komunikácie.

Rozhovor predpokladá schopnosti:

- všímať si rôznorodé aspekty „správy“ komunikačného partnera,
- spracovať rôznorodé aspekty „správy“ komunikačného partnera,
- interpretovať obsah a zmysel verbálneho, neverbálneho a afektívneho správania hovoriaceho,
- pochopiť správu hovoriaceho vo vzťahu k sociálnemu kontextu,
- pochopiť mentálny stav komunikačného partnera,
- mapovať relevantnosť rozhovoru pre partnera,
- zorganizovať si myšlienky relevantné k téme rozhovoru,
- znovu si vybaviť informácie relevantné k téme rozhovoru, partnerovi a kontextu,
- používať primeranú proximitu a reč tela,
- priebežne dynamicky reagovať na sociálnu dynamiku rozhovoru.

Aby sme dieťa pripravili na interaktívnu hru s iným dieťaťom, učíme ho potrebné sociálne zručnosti najprv v situácii 1:1. Keď má dieťa naučené niektoré sociálne zručnosti, začneme s krátkou interakciou s iným dieťaťom. Interakcia ešte nemusí mať za cieľ deti niečo naučiť. Dôležité je, aby si na seba zvykli, aby spolu zažili spoločné príjemné zážitky z aktivít, ktoré majú spoločné. Tieto stretnutia sú ideálnou príležitosťou na odpozorovanie ich schopností a identifikáciu tých, ktoré ich budeme ďalej učiť v situáciách 1:1. Tieto situácie nemajú len funkciu identifikácie nedostatkov dieťaťa, ale aj postupné priblíženie jeho hrových, sociálnych a komunikačných schopností štandardným.

V situácii učenia by mal byť vždy len jeden aspekt hry pre dieťa nový. V rámci každej aktivity je potrebné stanoviť si aj behaviorálne ciele. Prirodzene je potrebné facilitovať veku primerané a kooperatívne správanie – dieťa má reagovať na svojho partnera v hre, ktorý nesmie robiť nič namiesto neho. Dospelý nemá byť cieľom interakcie dvoch detí, ale jej prostredníkom. V rámci interakcie dvoch detí je potrebné byť flexibilný, rýchlo sa prispôbiť a neprerušovať správanie, ktoré je pozitívne (nedávať príliš veľa inštrukcií, ktoré bránia spontánnemu správaniu).

2.ročník

CIELE

- spontánne používať bežné sociálne verbálne rutiny,
- spontánne iniciovať, udržať a viesť jednoduchý verbálny rozhovor,
- učiť sa ďalšie pravidlá rozhovoru, kontrolovať tón a silu hlasu,
- vnímať, rozumieť a používať jednoduché gestá počas rozhovoru,
- učiť sa porozumieť jednoduchým metaforám,
- vedieť reagovať odpoveďami na otázky, týkajúce sa osobných údajov,
- dodržiavať pravidlá správania v triede.

OBSAH

- používanie komunikácie a sociálnych zručností spontánne, v primeraných sociálnych situáciách
- rozširovanie nadobudnutých schopností na deti, najmä rovesníkov: primerane sa zdravieť pri príchode a lúčení, žiadať o niečo – čakať kým dokončí ten, kto rozpráva, vrátiť niečo s poďakovaním a pod
- používanie naučených sociálno-komunikačných zručností pri komunikácii s dospelým, precvičovať pravidlá rozhovoru: striedanie rolí, pohľad do očí s

partnerom, rozvíjanie už načatej témy rozhovoru, schopnosť držať sa jej a neodbiehať k svojmu záujmu rozhovoru

- nácvik používania rôzneho tónu hlasu a sily hlasu. Napodobňovanie sily a tónu hlasu s cieľom sebakontroly a sebaovládania pri komunikácií so spolužiakmi
- priradovanie zmyslu rôznym gestám v hraných situáciách, „prekladanie“ gest do slov a slová do gest, hranie životných situácií a ich sprevádzanie bežnými gestami (nácvik s dospelými, postupný transfer do reálnych situácií)
- vysvetľovanie jednoduchých slovných metafor, ktoré sú veku primerané, precvičovanie ich používania rôznymi formami – hranie, rolí, pracovné listy, čítanie textu a nahrádzanie metafor pravým významom a pod.
- precvičovanie pohotovosti v poskytovaní informácií o sebe v rozhovoroch s dospelým, aj rovesníkmi (meno, adresa, vek a pod.)
- používanie viac-menej stabilných pravidiel správania, viazaných na určité situácie vizualizovaných pre žiaka zrozumiteľnou neverbálnou formou – súvisiacich so životom v škole (čakanie na pedagóga, presun do inej učebne, čakanie v rade na obed a pod.

PROCES

V rámci nácviku sociálnych zručností, ak je to potrebné, postupovať nasledovne:

- vybrať si konkrétnu sociálnu zručnosť,
- zručnosť rozložiť na časti/ kroky,
- demonštrovať zručnosť dieťaťu s použitím primeranej procesuálnej schémy ako prostriedku nesociálneho promptu,
- praktizovať zručnosť až kým ju dieťa nezvládne samostatne.

3. ročník

CIELE

- používať bežné sociálne verbálne rutiny,
- spontánne iniciovať, udržať a viesť jednoduchý verbálny rozhovor,
- učiť sa ďalšie pravidlá rozhovoru,
- vnímať, rozumieť a používať jednoduché gestá počas rozhovoru,
- učiť sa porozumieť jednoduchým metaforám,
- vedieť reagovať odpoveďami na bežné otázky týkajúce sa osobných údajov, bydliska, školy a iné,
- dodržiavať pravidlá správania v triede, v škole a na verejnosti.

OBSAH

- rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností spontánne, v primeraných sociálnych situáciách. Rozširovanie nadobudnutých schopností a zručností na spolužakov, rovesníkov. Vedieť sa pozdraviť pri stretnutí a lúčení, pri vstupe do miestnosti a odchode z miestnosti, požiadať o niečo, počkať kým dokončí ten, kto rozpráva, vrátiť niečo s poďakovaním a pod.
- používanie naučených sociálno-komunikačných zručností pri komunikácii s dospelým, s rovesníkmi
- precvičovanie pravidiel rozhovoru – striedanie rolí, pohľad do očí s partnerom, rozvíjanie už načatej témy rozhovoru, držať sa načatej témy rozhovoru, neodbiehať k svojmu záujmu rozhovoru a pod.
- nacvičovanie používania intenzity hlasu za účelom sebakontroly a sebaovládania pri komunikácií so spolužiakmi, rovesníkmi
- priradovanie zmyslu a významu rôznym gestám v modelových situáciách.
- vysvetľovanie jednoduchých slovných metafor a ich používanie
- precvičovanie pohotovosti v poskytovaní informácií o sebe v rozhovoroch s dospelými, aj s rovesníkmi – meno, adresa bydliska, školy, vek žiaka a iné
- používanie a utvrdzovanie zaužívaných pravidiel správania súvisiacich so životom v triede, škole

PROCES

Ciele je potrebné dosahovať rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

Priradovanie zmyslu rôznym gestám v dramatizovaných situáciách, „prekladanie“ gest do slov a slov do gest, prehrávanie životných situácií a ich sprevádzanie bežnými gestami. Odporúčaná je nácvik s dospelými a postupný transfer do reálnych situácií.

Vyberať také metafory, ktoré sú primerané veku a komunikačným schopnostiam žiaka. Slovné metafory je potrebné vysvetľovať, precvičovať ich používanie rôznymi formami: v rámci hier, hranie rolí, používaním pracovných listov, čítanie textu a nahrádzanie metafor pravým významom a podobne.

Bežné pravidlá správania, viazané na určité situácie, napr. čakanie na pedagóga, presun do inej učebne, čakanie v rade na obed a pod., môžeme vizualizovať pre žiaka zrozumiteľnou neverbálnou formou.

4.ročník

CIELE

- rozvíjať verbálne rutiny o nové témy súvisiace s častými životnými sociálnymi situáciami,
- spontánne iniciovať a viesť rozhovor k témam, ktoré nie sú obľúbenými témami žiaka a udržať rozhovor pri danej téme (neodbiehať),
- neustále cibriť jemné odtienky pravidiel v rámci rozhovoru,
- učiť žiaka uvedomiť si, či je druhá osoba „účastná“ rozhovoru a ako ju zaujať,
- spontánne používať jednoduché gestá počas rozhovoru,
- rozvíjať porozumenie a používať zložitejšie gestá,
- udržiavať a rozvíjať porozumenie jednoduchých slovných prirovnaní,
- vystavovať žiaka vnímaniu zložitejších slovných metafor a učiť vyjadriť pochybnosti v prípade, že im nerozumie,
- zatelefonovať niekomu bez pomoci,
- viesť primeraný telefonický rozhovor bez pomoci,
- poznať svoje/domáce telefónne číslo,
- rozvíjať primerané správanie na základe jasne určených pravidiel v škole, na rôznych bežných verejných miestach,
- rozumieť vlastným povinnostiam v rámci špecifického prostredia.

OBSAH

- sledovaním sociálnych príbehov (kreslených, fotografických, statických, aj dynamických) poskytovanie vzoru sociálnych a verbálnych rutín
- vizualizácia pravidiel udržiavania rozhovoru, spoznávanie nevhodných prvkov rozhovorov – odbiehanie od témy – sledovaním audiovizuálnych, zvukových, kreslených rozhovorov
- spoznávanie vonkajších prejavov ľudí, ktorí sú účastníkmi rozhovoru, identifikácia ich zaujatia alebo naopak nezájmu o pokračovanie rozhovoru – sledovaním audiovizuálnych, zvukových, kreslených rozhovorov
- používanie rôznych gest počas rozhovorov v hraných scénkach: priradovanie významu gestám
- priradovanie významu jednoduchým slovným prirovnaniam, spájanie s ich slovným vysvetlením, synonymom a pod.
- zámerné používanie zložitejších slovných metafor a gest v rámci nácviku komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností. nácvik adekvátneho sociálneho správania a kladenie otázok v prípade nepochopenia týchto prejavov

- jasné definovanie primeraného správania v jasne definovanom kontexte (napísané pravidlá, ktoré platia v určitej situácii), ako aj dôsledky za ich porušenie
- ovplyvňovanie správania jeho podmieňovanie (najmä obľúbenou aktivitou), vizualizácia dôsledkov za dodržiavanie a porušovanie pravidiel (napr. pridelením žetónov a pod., kde určitý počet je možné si u pedagóga „vymeniť“ za drobnú vecnú odmenu, obľúbenú činnosť a pod., ale aj naopak – odnímanie žetónov)
- učenie stratégií pútania pozornosti inej osoby (dotyk, tiché zamávanie na diaľku a pod.) – odovzdanie odkazu, spýtanie sa na niečo iného človeka

PROCES

Ciele je potrebné dosahovať rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

5.ročník

CIELE

- budovať schopnosť empatie,
- vytvárať kognitívnu bázu na rozvíjanie primeraného správania, odrážajúceho očakávania okolia,
- vyjadrovať sa primerane v obchode,
- byť schopný pýtať sa (dávať otázky),
- primerane sa vyjadrovať napr. o počasí,
- chápať, čo znamená: koniec – začiatok,
- dokázať si zvoliť televízny program.

OBSAH

- identifikácia pocitov, ich možných príčin a správania, ktoré redukuje/ mení vyjadrované pocity (predvedieme rôzne emócie, s cieľom identifikovať ich dieťaťom, ako aj určiť ich možné príčiny a spôsoby ako zmeniť situáciu. je dôležité, aby emócie boli veku primerané)
- demonštrácia emócií, rozoznávanie emócií naživo (hra „ako sa cítim?“, s následným predvedením a identifikáciou možných príčin takéhoto emocionálneho stavu/ nálady, pomenovanie vlastných emócií, pocitov a nálad.), identifikovať či nás druhá osoba počuje,
- identifikovať či nás druhá osoba vidí,
- identifikovať či druhá osoba vie určitú informáciu (ak asistent videl, že sa učiteľ so žiakom o niečom rozprávajú, ešte neznamená, že to počul)
- vytvorenie schopnosti zaujať interaktívnu rolu iniciátora rozhovoru, aj reagujúceho v rozhovore.

PROCES

Ciele dosahujeme rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít, vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

6.ročník

CIELE

- učiť sa vyjadriť čo mám/nemám rád,
- učiť sa vyjadriť špecifické pocity,
- učiť sa uvedomovať si svoje vonkajšie znaky,
- učiť sa vnímať rovesnícke trendy v úprave zovňajšku,
- učiť sa udržať tajomstvo, resp. zamlčať niektoré informácie,
- rozširovať vedomosti a praktické zručnosti z oblasti dodržiavania osobnej hygieny.

OBSAH

- v rôznych situáciách, ktoré sa viažu predovšetkým na voľnočasové aktivity (a žiak sa s nimi môže stretnúť najmä v školskom klube detí), nacvičovať rôzne spôsoby adekvátneho vyjadrovania vzťahu žiaka k činnosti („to mám rád, to sa mi páči, túto hru sa nerád hrám, radšej by som si zahral...“ a pod.)
- v situáciách, ktoré sú príjemné, učiť žiaka pomenovať prežívané emócie („je mi fajn, cítim sa dobre, je mi príjemne“), v opačných situáciách vyjadrovať opačné emócie
- hranie rôznych hier na precvičovanie rozpoznávania a správneho pomenovania prežívaného emocionálneho stavu (v malých skupinách rovesníkov predvádzať rôzne životné situácie, analyzovať pocity, ktoré ich môžu sprevádzať, ich príčiny a precvičovať adekvátne reakcie na ne, vrátane mimiky, gestikulácie, očného kontaktu a pod.)
- okrem bežných vonkajších znakov (farba vlasov, očí, svetlosť pleti atď.) upozorňovať na prvky zovňajšku, ktoré sú bežné pre rovesníkov a ktoré súvisia s trendmi (módou, sledovanými televíznymi seriálmi, uznávanou hudbou a pod.) – hranie rôznych hier na postreh a primeranosť úpravy zovňajšku vzhľadom na rôzne situácie (priradovanie oblečenia k situáciám, k ľuďom, k pohlaviu a pod.)
- precvičovanie situácií, v ktorých sa zdôrazní dôvernosť nejakej informácie a potreba zamlčať ju („resp. nepovedať všetko“, čo neznamena, že je to klamstvo – rozpoznávanie situácií, v ktorých je potrebné niečo zamlčať, aby sme sa vyhlí ublíženiu niekomu a pod.)
- v rámci medzipredmetových vzťahov do obsahu vzdelávania žiaka zaraďovať informácie o udržiavaní osobnej hygieny a konkrétnom postupe a zásadách (učiť na základe týždenného harmonogramu povinností – ak je to potrebné, vizualizovať a rozkrokovat' jednotlivé postupy). Dávať do súvislosti udržiavanie osobnej hygieny s reakciami rovesníkov na žiaka.

PROCES

Ciele je potrebné dosahovať rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy

7. ročník

CIELE

- vedieť vyjadriť svoje bežné pocity a želania,
- učiť sa vyjadriť špecifické pocity a potreby,
- učiť sa rozlišovať dôležitosť informácií a ich rozširovanie, napr. vedieť udržať tajomstvo, súkromnú informáciu a pod.,
- učiť sa vnímať rovesnícke trendy v úprave zovňajšku,
- rozširovať vedomosti a praktické zručnosti z oblasti dodržiavania osobnej hygieny.

OBSAH

- nacvičovanie rôznych spôsobov adekvátneho vyjadrovania vzťahu žiaka k činnosti
- vyjadrenie, pomenovanie, komentovanie prežívaných pozitívnych, aj negatívnych emócií
- hry na precvičovanie rozpoznávania a správneho pomenovania prežívaného emocionálneho stavu žiaka – v malých skupinách rovesníkov. Predvádzať rôzne životné situácie, analyzovať pocity, ktoré ich môžu sprevádzať, analyzovať ich príčiny a precvičovať adekvátne reakcie na ne, vrátane mimiky, gestikulácie, očného kontaktu a pod.
- precvičovanie situácií, v ktorých sa zdôrazní dôvernosť nejakej informácie a potreba zamlčať ju, resp. „nepovedať všetko“, čo neznamena, že je to klamstvo

(rozpoznávanie situácií, v ktorých je potrebné niečo zamlčať, aby sme sa vyhli ublíženiu niekomu a pod.)

- upriamenie pozornosti žiakov na rozličné prvky zovňajšku, ktoré sú bežné pre rovesníkov a ktoré súvisia s trendmi v móde, umení
- dodržiavanie osobnej hygieny, zásady jej dodržiavania. dávať do súvislosti udržiavanie osobnej hygieny s reakciami rovesníkov na žiaka

PROCES

Ciele je potrebné dosahovať rozmanitými spôsobmi, podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

V rôznych situáciách, ktoré sa viažu predovšetkým na voľnočasové aktivity, naďalej nacvičovať rôzne spôsoby adekvátneho vyjadrovania vzťahu žiaka k činnosti, napr.: „To mám rád, to sa mi páči, túto hru sa nerád hrám, radšej by som si zahral...“ a podobne.

V situáciách, ktoré sú príjemné, učíme žiaka pomenovať prežívané emócie („Je mi fajn, cítim sa dobre, je mi príjemne.“), v opačných situáciách vyjadrovať opačné emócie.

Okrem bežných vonkajších znakov ako je farba vlasov, očí, svetlosť pleti a iné, upozorňujeme žiakov na prvky zovňajšku, ktoré sú bežné pre ich rovesníkov a ktoré súvisia s trendmi v móde, sledovanými televíznymi seriálmi, uznávanou hudbou a pod. Zaraďujeme hranie rôznych hier na postreh a primeranosť úpravy zovňajšku - vzhľadom na rôzne bežné a aj slávnostné situácie (priradovanie oblečenia k situáciám, k ľuďom, k pohlaviu a pod.).

V rámci medzipredmetových vzťahov do obsahu vzdelávania žiaka je potrebné zaraďovať informácie o udržiavaní osobnej hygieny, o konkrétnom postupe a zásadách pri jej dodržiavaní na základe týždenného harmonogramu povinností. Ak je to potrebné, odporúčame vizualizovať a rozkrokovat' jednotlivé postupy dodržiavania osobnej hygieny.

8. ročník

CIELE

- rozvíjať pozornosť na vonkajšie prejavy emócií ľudí,
- akceptovať osobný priestor učiteľov a spolužiakov,
- dokázať sa podeliť s dospelými,
- dokázať sa podeliť s rovesníkmi,
- identifikovať a rozlišovať medzi priateľmi/známymi a rodinou,
- povedať len primerané/ vhodné poznámky/ informácie iným – podľa vzťahu k nim,
- rozoznať čo je nevhodné zo strany iných ľudí,
- dokázať sa spriatelíť na základe spoločných záujmov,
- dokázať vyjadriť realistické postoje: „Môžem“, „Som“,
- prijímať pochvalu s hrdosťou,
- akceptovať kritiku bez mrzutostí a nevhodných reakcií,
- vedieť sa vyrovnáť s primeranou formou odmietnutia.

OBSAH

- receptívne porozumenie vonkajším fotografiách tvári rôznych ľudí – audiovizuálnych nahrávok
- prejavom emócií (napr. nácvik porozumenia na vyjadrujúcich rôzne emócie, analýza sledovaných
- receptívne porozumenie emóciám naživo. Identifikácia a pomenovávanie emocionálnych prejavov pri reálnom predstieraní a pod.
- vnímanie, pomenovávanie a predstieranie emocionálnych prejavov: kreslených, fotografických, statických, aj dynamických

- poskytovanie vzoru vhodného sociálneho správania v situáciách keď sa očakáva, že sa človek o niečo s niekým podelí (formou kreslených, fotografických, hraných sociálnych príbehov)
- nacvičovanie vhodných foriem odmietnutia v situáciách, ktoré sú pre žiaka sociálne nepríjemné – slušne niečo alebo niekoho odmietnuť, rozlišovanie rodiny, blízkych a cudzích osôb v týchto súvislostiach
- nácvik rôznych foriem sociálne prijateľného odmietnutia vzhľadom na kvalitu vzťahu s osobou a pod.
- vyhľadávanie skutočných atribútov priateľstva na základe odpozorovaných vzťahov z blízkeho sociálneho prostredia žiaka. Motivovanie k vytváraniu priateľstiev na základe spoločných záujmov a zároveň učenie obranných – sociálne prijateľných spôsobov ako odmietnuť prípadne neprimerané nároky „priateľa“ na žiaka.
- prijímanie kritiky a odmietnutia, rovnako ako aj pochvaly v určitých situáciách (pozor na silné sklony k perfekcionizmu niektorých žiakov s autizmom a neschopnosť vyrovnáť sa s neúspechom) – poskytovaním vzorov, podmieňovaním správania, ktoré nasleduje po vynesení kritiky, odmietnutí či pochvale žiaka

PROCES

Ciele dosahujeme rôznymi spôsobmi, podľa individuálnych schopností žiaka a ním preferovaných aktivít. Dôležitá je aj tvorivosť, flexibilita učiteľa a prirodzené možnosti sociálneho a komunikačného prostredia školy, záujmových útvarov a iné.

9.ročník

CIELE

- identifikovať emocionálne potreby iných ľudí a vyjadriť vlastné emocionálne potreby,
- uvažovať o pocitoch iných ľudí,
- uvedomovať si, že nemožno byť fyzicky a verbálne ohrozovaný,
- uvedomovať si, že „moje“ veci nemôže zobrať druhá osoba,
- uvedomovať si právo na svoj osobný priestor, v ktorom nemožno byť v ohrození,
- uvedomovať si právo vyjadriť svoj vlastný názor na čokoľvek,
- uvedomovať si právo na určitú mieru súkromia, ktorá súvisí s mierou samostatnosti,
- uvedomovať si, že bez dovolenia sa nemôže nikto dotýkať častí tela druhého človeka,
- uvedomovať si, že rodičia a učitelia majú právo usmerňovať deti a robiť rozhodnutia v ich prospech,
- uvedomovať si, že zodpovední dospelí alebo skupiny zvolených ľudí, majú právo stanovovať pravidlá, ktoré musia ostatní rešpektovať.

OBSAH

- na základe analýzy prejavov a identifikácie emocionálnych stavov iných ľudí určovanie spôsobov uspokojenia ich emocionálnych potrieb
- pomenovávanie vlastných emocionálnych stavov (napr. vedenie denníka nálad), ich racionálna analýza a vyjadrovanie potrieb.
- poskytovanie rôznych zdrojov informácií o fyzickom a verbálnom zneužívaní (sociálne príbehy, „katalógy“ nevhodného správania a pod.)
- poskytovanie správneho vzoru správania pri obhajovaní vlastných práv (právo na osobný priestor, používanie vecí niekoho iného, intimita vlastného tela a vhodné dotyky voči inej osobe v závislosti od jej veku, postavenia, sociálnej situácie)

- poskytovanie rôznych vzorov adekvátneho sociálneho spôsobu vyjadrovania vlastného názoru na čokoľvek. Nácvik spoločensky prijateľného začatia, prerušovania a ukončovania vyjadrovania vlastného názoru.
- poskytovanie vecných informácií o sociálnej hierarchii v rámci rodiny, školy, spoločnosti. prezentácia vhodných vzorov správania voči rodičom, súrodencom, učiteľom a iným, ako aj vhodných foriem vyjadrovania vlastných názorov, ktoré môžu byť v silnom rozpore s vlastným presvedčením žiaka
- motivovanie k akceptácii stanovených pravidiel v rodine, škole, spoločnosti – nie sociálne, ale racionálne podľa aktuálnych záujmov, preferencií a motivačnej bázy žiaka (nespoliehať sa na jeho sociálny úsudok, ale racionálne, logické postupy).

PROCES

Ako primárnu formu dosahovania cieľov používame stanovenie jasných pravidiel, viazaných na určité prostredie, určité osoby. Použijeme vizualizáciu dôsledkov porušovania pravidiel a noriem, ako aj výhod, ktoré plynú z ich dodržiavania.

Postupujeme podľa individuálnych kapacít žiaka, ním preferovaných aktivít a vychádzajúc z tvorivosti učiteľa a prirodzených možností sociálneho a komunikačného prostredia školy.

METÓDY A FORMY PRÁCE

Pri voľbe vyučovacích metód a organizačných foriem v predmete Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností prihliadame predovšetkým na individualitu žiakov, vekovú kategóriu, obsah vyučovania, klímu triedy, societu detí a výsledky psychologických a špeciálnopedagogických vyšetrení, tak aby boli splnené stanovené ciele a rozvíjali sa všetky kľúčové kompetencie žiakov.

HODNOTENIE PREDMETU

Hodnotenie žiakov v predmete Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností je veľmi špecifická záležitosť. Predmet má terapeutické a reedukačné zameranie (nie edukačný obsah), ktorého cieľom je odstrániť alebo zmierniť individuálne narušenia, čo nie je možné klasifikovať ani hodnotiť. Vzhľadom k tomu, že pre tento predmet existujú len rámcové učebné osnovy a nie je možné vymedziť presné výkonové štandardy, ich výkon nemožno ohodnotiť bodovaním, či percentami. Je možné hodnotiť iba snahu a spoluprácu žiaka, na čo využívame odtlačok pečiatky, motivačnú ústnu alebo písomnú pochvalu. Podľa aktuálnych metodických pokynov na hodnotenie žiakov ZŠ článok 3, ods. 13 sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza slovo absolvoval/neabsolvoval.